

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2002 vp

Hallituksen esitys ajoneuvolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Liikennevaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta lähettäessään hallituksen esityksen ajoneuvolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 141/2002 vp) valmis-televasti käsiteltäväksi liikennevaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto liikennevaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Reino Lampinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson ja tutkija Sakari Melander, oikeusministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ajoneuvolaki. Laissa säädettäisiin ajoneuvojen yleisistä turvallisuusvaatimuksista, vaatimustenvastaisen osien, erillisten teknisten yksiköiden ja polkupyörien kaupan kiellosta, ajoneuvojen luokituksesta, ajoneuvojen, järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden tyyppihyväksynnästä, liikenteessä käytettävien ajoneuvojen määräaikauskatsastuksista ja teknisistä tienvarsitarkastuksista, ajoneuvojen rekisteröinnistä sekä ajoneuvojen, järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden asennuksesta ja korjauksesta.

Säännökset vastaisivat asiallisesti keskeisimmiltä osin mitä tieliikennelaissa, liikennetarvik-

keiden kaupasta, asennuksesta ja korjaamisesta annetussa laissa, asetuksessa ja liikenneministeriön päätöksessä, ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista annetussa asetuksessa, ajoneuvojen rekisteröinnistä annetussa asetuksessa ja ajoneuvojen katsastuksesta annetussa asetuksessa nykyisin säädetään.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lähtökohdat

Valiokunta on toimialansa mukaisesti keskittynyt lakiehdotusten käsittelyssä ajoneuvolain rikos- ja rangaistussäännöksiin sekä rikoslain liikenneturvallisuuden vaarantamista ja rikesakkoa koskeviin säännöksiin. Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota säännösehdoituksiin, jotka on sovitettava yhteen parhaillaan lakivaliokunnassa käsiteltävänä oleviin hallituksen esityksiin (HE 20/2002 vp ja HE 90/2002 vp) sisältyvien lakiehdotusten kanssa. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä omalta osaltaan seuraavin huomautuksin.

1. Ajoneuvolaki

96 §. *Rangaistukset.* Lakiin on tarkoitus koota useassa eri laissa ja alemman tasoisessa säädöksessä olevat ajoneuvoja koskevat säännökset. Säännösten noudattamisen tehostamiseksi niiden rikkominen olisi rangaistavaa 96 §:n 2 momentin mukaisena ajoneuvorikkomuksena tai rikoslain 23 luvun 1 §:n mukaisena tieliikenteen vaarantamisena. Esityksen perusteluissa (s. 63/I) todetaan rangaistavan käyttäytymisen alan säilyvän pääosin ennallaan. Säännösten rikkominen on nykyisin rangaistavaa tieliikenteen vaarantamisena, tieliikennelain 103 §:n mukaisena tieliikennetrikkomuksena tai liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta annetun lain (liikennetarvikelaki) 8 §:n mukaisena liikennetarvikerikkomuksena.

Tieliikennettä koskevat rikosoikeudelliset säännökset on uudistettu vuonna 1991 voimaan tulleella lainsäädännöllä. Tuolloin siirrettiin vankeusuhkaiset rangaistussäännökset erityislainsäädännöstä rikoslakiin ja erityislainsäädäntöön jätettiin ainoastaan sakolla, rikesakolla tai muilla vähäisiin liikennetrikkomuksiin sopivilla seuraamuksilla rangaistavia rikkomuksia.

Ehdotetut uudistukset ovat hyvin sopusoinnussa rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettujen periaatteiden kanssa. Ajoneuvolailla kor-

vataan liikennetarvikelaki, jolloin myös edellä mainittu rikoslain ulkopuolinen vankeusuhkainen ja tunnusmerkistöltään varsin avoin liikennetarvikerikkomussäännös kumotaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään ajoneuvorikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkoon. Ajoneuvorikkomuksen tekotavat yksilöidään momentin 1—15 kohdassa viittauksin ajoneuvolain pykäliin ja lain valtuutussäännösten perusteella säädettäviin asetuksiin. Säästösten rikkominen on rangaistavaa ajoneuvorikkomuksena, jollei teko ole vähäinen tai ellei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Säännöksen perusteluissa viitataan tieliikennelain 104 §:n toimenpiteistä luopumissäännökseen ja todetaan, että rikkomuksen vähäisyyden arvioinnista on runsaasti oikeuskäytäntöä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu 2 momentti ja tieliikennelain 104 §:n 1 momentti ovat luonteeltaan erilaisia. Ehdotetussa rikossäännöksessä teon vähäistä vakavampi ominaisuus on tunnusmerkistöedellytys, jonka on oltava käsillä, jotta kyseessä olisi rikos. Sen sijaan tieliikennelain säännös oikeuttaa viranomaisen luopumaan toimenpiteistä, jos liikennetrikkomus on olosuhteisiin nähden vähäinen. Tieliikennelain 104 §:n 2 momentin mukaan poliisi voi muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa liikennetrikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen.

Esityksen perusteluista ei ilmene, että tarkoituksena on dekriminialisoida nykyisin liikennetrikkomuksena rangaistavien ajoneuvoja koskevien sääntöjen ja määräysten vähäinen rikkominen. Vähäisten rikkomusten rankaisemattomuus johtaisi myös siihen, ettei poliisimies voisi enää antaa huomautusta vähäisestä rikkomuksesta.

Tämän vuoksi lakivaliokunta esittää liikennetrikkomuksella, että se selvittää, onko dekriminialisointi tarkoituksellinen. Lisäksi on syytä harkita, olisiko parempi, että viranomaisilla olisi lievissä rikkomuksissa mahdollisuus luopua muista toimenpiteistä ja antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautus.

Ajoneuvolaki ja sen perusteella annettavat alemman tasoiset säännökset ja määräykset yhdessä rangaistussäännösten kanssa muodostavat varsin monimutkaisen säännöskokonaisuuden. Hallituksen esitys on lähetetty lausunnon antamista varten perustuslakivaliokuntaan, jonka tehtävä on arvioida lakiehdotusten perustuslainmukaisuus. Lakivaliokunta toteaa, että asiakokonaisuuden sääntely yksinomaan laintasoi- sin säädöksiin on käytännössä lähes mahdotonta. Ehdotettu rikosoikeudellinen sääntely muistuttaa lainsäädäntötekniikaltaan tänä vuonna uudistettujen luonnonvararikosten, esimerkiksi metsärikos ja -rikkomus sekä metsästysrikos ja -rikkomus, sääntelytapaa. Rikossäännökset eivät ole puhtaita blankorangaistussäännöksiä, vaan niissä on pyritty täsmentämään rangaistavan käyttäytymisen ala teon kuvauksella ja viittauksin tiettyihin asetuksenantovaltuuden sisältyviin ajoneuvolain säännöksiin.

Pykälän 2 momentin 7 kohta koskee 51 §:n nojalla säädetyn velvollisuuden laiminlyöntiä. Valiokunta huomauttaa, ettei 51 §:stä ilmene, että sen nojalla voidaan säätää velvollisuus pitää mukana liikenteestä poissaolosta tai ulko- mailla olosta annettua todistusta. Lisäksi perusteluissa viitataan virheellisesti 86 §:ssä tarkoitettuun ajoneuvon korvausvelvollisuuden laiminlyöntiin.

6. Laki rikoslain muuttamisesta

2 a luku. Sakosta, muutorangaistuksesta ja rikesakosta

9 §. Rikesakkorikkomukset. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lakitekninen muutos.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota tapaan, jolla rikesakosta on säädetty. Perustuslakivaliokunta on näillä valtiopäivillä antanut kaksi lausuntoa (PeVL 20/2002 vp ja PeVL 31/2002 vp), joissa on arvioitu rikesakkoa koskevaa lainsäädäntöä. Näiden lausuntojen mukaan rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kanssa on parem-

min sopusoinnussa se, että laista käy suoraan ilmi mahdollisuus määrätä rikesakko rangaistukseksi siinä tarkoitetuista rikkomuksista, kuin se, että rikesakko säädetään konkreettisesti rangaistukseksi vasta asetuksella. Tätä puoltaa myös perustuslain 80 §. Perustuslakivaliokunnan mukaan voimassa olevan rikoslain 2 a luvun 9 § ei tältä osin vastaa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunnan lausuntojen johdosta lakivaliokunta on selvittänyt asiaa. Lakivaliokunta katsoo, että rikesakkolainsäädännön uudistaminen perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla on laaja hanke, joka ei ole mahdollinen ilman perusteellista lainvalmistelua. Uudistusta ei siten voida toteuttaa nyt vireillä olevien hankkeiden yhteydessä, vaan se on tehtävä erikseen valmisteltavan hallituksen esityksen pohjalta.

Lisäksi valiokunta huomauttaa siitä, että 9 §:ää ehdotetaan muutettavaksi myös parhailaan eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 20/2002 vp. Lakiehdotukset on sovitettava yhteen niin, että myöhemmin voimaan tulevassa laissa otetaan huomioon molemmat esitykset.

23 luku. Liikenne rikoksista

12 §. Määritelmät. Pykälän 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi ajoneuvolain uusista nimikkeistä johtuvat tarkistukset. Samaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 90/2002 vp. Lakiehdotukset on sovitettava yhteen niin, että myöhemmin voimaan tulevassa laissa otetaan huomioon molemmat esitykset.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti esittää liikennevaliokunnalle,

että liikennevaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

LaVL 18/2002 vp — HE 141/2002 vp

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Veijo Puhjo /vas
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Tero Rönni /sd
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Mauri Salo /kesk
	Erkki Kanerva /sd	Petri Salo /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Timo Seppälä /kok
	Seppo Lahtela /kesk	Marja Tiura /kok (osittain)
	Annika Lapintie /vas	Harry Wallin /sd.
	Kari Myllyniemi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.